

Կանոնագիրուակ

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ
ԳՐԱԿԱՆ

ԵՐ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԷԼՃԱՌԱԿԱՆԱՑ

ԲՐԱՏԱՐԱԿԻՉ

ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Մի 27

ՏՄԱԳՐԻՉ

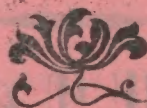
ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

ՄԵԿԱՆԻԿԱԿԱՆ
ՄԵԿԱՆԻԿԱ

18

ՄԵԿԱՆԻԿԱԿԱՆ

ՄԵԿԱՆԻԿԱԿԱՆ

ՄԵԿԱՆԻԿԱԿԱՆ

18

18

ՄԵԿԱՆԻԿԱԿԱՆ

ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿ

ՀԱՆԴԻՍ ھازاکیداق HANRAKIDAGUE
ՀԱՐԱԹԱԿԱՆ مجموعہ علوم JOURNAL ARMÉNIEN ENCYCLOPÉDIE

Զ. ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ || ԹԻԻ 27 || 5 ՅՈՒԼԻՍ 1903

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՎԱՋԱՌԱԿԱՆԱՑ

ՆՕԹԵՐ

ՔԱՂԱՔԱՆԱՆ

ՏՆՏԵՍԱԳԻՏՈՒԹԵՆԷ

— «Թէ ի՞նչպէս կարելի է քիչ աշխատիլ ու շատ արտադրել» .
— Ահա ինչ որ ամէնէն աւելի կը պահանջուի տնտեսագիտութեանէն :

Հստ տնտեսագիտութեան , աշխատութիւնը կը դիւրանայ ու արդիւնքը կը բազմանայ ճարտարութեանց (industrie) յառաջդիմութեամբ : Ճարտարութիւնք կը յառաջդիմեն աշխատութեան բաժանմամբ : Աշխատութիւնք այնքան կ'ստորաբաժնուին որքան շատ կարելի ըլլայ աշխատողներն համախմբել ու արտադրութիւնները փոխանակել :

Ճարտարութիւն կը կոչուին . Ա . բնական ազդակները (agent naturel) մարդոց պէտքերուն յալմարցնելու , Բ . ժամանակի ու հեռաւորութեան պատճառած արգելքները բառնալու կամ նուազեցնելու , Գ . մարդոց մէջ եղած յարաբերութիւնները դիւրացնելու , Դ . անհատի մը անձնական կարողութիւնները զօրացնելու և աճեցնելու համար եղած աշխատութիւնք որ կը բաժնուին հետեւեալ հինգ գլխաւոր դասակարգերուն :

1. Արտահանութեան ճարտարութիւնք (industries extractives) որք են առանց մարդուն իր կողմէ բան մը աւելցնելու , բնութեան ծոցէն արտադրութիւններ ստանալու արհեստները , ինչպէս ձկնորսութիւն , որսորդութիւն , հանքագործութիւն :

2. Երկրագործական ճարտարութիւնք (industries agricoles) որոնցմով բուսական ու կենդանային աշխարհէ կը քաղուին հաստութիւններ, զորս արտադրելու համար մարդ նախապէս կը պատրաստէ զանոնք և ապա կ'ստանայ, ինչպէս հողագործութիւն, դուարարութիւն:

3. Տարագագործական ճարտարութիւնք (industries manufacturières) որոնք, վերոյիշեալ երկու տեսակ ճարտարութեանց հայթայթած նախնական նիւթերը փոփոխելով մարդոց պէտքերուն լաւ ևս պատշաճեցնող արհեստները կը կազմեն:

4. Առեւտրական ճարտարութիւնք (industries commerciales) կը կոչուին այն ամէն գործողութիւններն որոնք ճարտարութեանց արտադրութիւնները փոխադրելու և փոխանակելու կը ծառայեն, ինչպէս վաճառականութեան, սեղանաւորութեան, նաւարկութեան ու ապահովագրական գործողութիւնք եւլն:

Այս չորս տեսակ ճարտարութիւններ արտադրութիւններ կուտան: Կան ճարտարութիւններ որք անձնական ծառայութիւններ միայն կը մատուցանեն: Արուեստագէտը, դաստիարակը, փաստաբանը, բժիշկը կրթութեան (éducation), ապահովութեան (sécurité) և զուարճութեան (recréation) ճարտարագործներ են:

Այս ճարտարութիւնները կը յառաջդիմեն այնքան որքան իրենց տեսակները շատնան, որ կարելի է աշխատութեան բաժանմամբ միայն:

Ու է գործ ի գլուխ հանելու համար շատ տեսակ գործողութիւններ ու աշխատութիւններ հարկ են: Օրինակի համար զնդասեղ մը 18 տեսակ գործողութեան կամ խաղի թուլթ մը 30 տեսակ գործողութեան պէտք ունի: Փոխանակ այս բոլոր գործողութիւնները մէկ գործաւորի ընել տալու, եթէ բաժնուի, և ամէն մէկ գործողութիւն զատ զատ գործաւորի մը ընել տրուի, աշխատութեան բաժանում մը եղած կ'ըլլայ և այսպէս գործաւոր մը միեւնոյն գործը միշտ և շարունակ գործելով ձեռքը կը վարժուի, միտքը կը կրթուի և տեղ ու գործիք փոխելու ժամանակ չկորսնցնելով, շատ, շուտ և լաւ կ'արտադրէ: Աշխատութեան բաժանման օգուտներն առաջին անգամ Պեքարիա Իտալացի փիլիսոփան (1763ին) ցոյց տուած է, բայց այս տնտեսական երեւոյթին գիտական կատարեալ լուծումը Ատամ Սմիթ (1770) ըրած է:

Աշխատութեան բաժանումները ձեռական գործերէ աւելի մշտաւորական գործերու մէջ օգտակար կ'ըլլան: Հիւանդութեան մը վրայ բժիշկին գրած մէկ գիրքը հարիւրաւոր բնագէտներու, բուսաբաններու, քիմիագէտներու և անդամազննողներնեւ զատ զատ

հետազոտութեանց, աշխատութեանց արդիւնքն է: Մտաւորական գործի մը աշխատութեանց բաժանումներուն մէջ ժամանակի ու տեղի խնդիր չկայ, անոնք աւանդութիւններ ալ կ'ըլլան, որք մարդկութեան իմացական բուն դրամագլուխներն են, ինչպէս Լայպնից ըսած է:

Աշխատութեան բաժանումը իրեն հակառակորդները ունի: Լըմօնթէյ և գաղափարակիցք կը պնդեն թէ մարդիկ աշխատութեան բաժանմամբ իրենց էն ազնիւ կարողութիւններն երեսի վրայ կը թողուն և գործաւորն զբաղելով միշտ, մեքենայի մը շարժումներուն հսկելու, գնդասեղի մը ^{1/30}րդ մասը գործելու կամ անիւ մը դարձնելու, ինքն ալ կը նոյնանայ մեքենային հետ և փոխանակ գործին մեքենան ըլլալու, մեքենայէն ալ վար կ'ըլլայ, իր գործը զինք կառավարող մտքին արդիւնքը չէ, այլ իր երկու բազուկներուն որոնք կը միանան յանգէտս ուրիշ հարիւրաւոր բազուկներու հետ և կ'արտադրեն նիւթ մը, առանց գիտնալու անոր կազմութիւնը և վերջնական նպատակը:

Տնտեսագէտք չեն մերժեր այս կէտերը, բայց կ'առարկեն թէ այդ պարագաները տեղի կ'ունենան այն ատեն, երբ աշխատութեան բաժանումները ամենաստորին մասերու բաժնուին և դարձեալ հարկէ անտես ընել այդ թերի կողմը երբ նկատի առնուի բոլոր մարդկութեան շահն և օգուտը, և արդէն այս ծայր աստիճան աշխատութեան բաժանման հանդէպ կայ մարդու մը իր պէտքերն ինք իր ձեռքովը հայթայթելու վիճակը որ հաւասար է վայրենութեան:

Ա. Գ.

ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳԻՏՈՒԹԵԱՆ

Ձեւակերպութիւններ. — Լրագրաց մէջ հրատարակութեան ձեւակերպութիւնն անհրաժեշտ է նաեւ այն ամէն խորհրդակցութեանց համար որք կը բարեփոխեն ընկերութեան պայմանագիրը կամ կանոնագրութիւնը, կամ կ'որոշեն ընկերութեան շարունակութիւնը, որոշեալ պայմանաժամուն լրանալէն ետքը, կամ լուծումը և կամ ընկերներու և կամ ընկերային անուան փոփոխումը: Փոփոխելի դրամագլխով կազմուած ընկերութիւնք բացա-

ռութիւն են: Դրամագլուխի յաւելումը կամ նուազումը ծանուցանելու հարկ չկայ:

Մասնաւոր կանոններ. — Բաժնեթուղթով կազմուած քօմանտիդ կամ անանուն ընկերութեան ամէն անգամ իրաւունք ունի բոլոր թուղթերն աչքէ անցընել եւ կամ անոնց մէկ օրինակը կամ քաղուածքն ուզել: Ամէն մարդ կրնայ նաեւ ընկերութեան կեդրոնատեղին դիմել եւ կանոնադրութեան մէկ օրինակը ուզել ի փոխարէն գումարի մը որ մէկ ֆրանքը չանցնիր: Տպեալ կամ ձեռագիր բոլոր թուղթերուն մէջ, ինչպէս հաշուեցոյց, ծանուցում, եւլն. ընկերութեան անունին քով պէտք է դրուի դրամագլխին քանակութիւնը: Հակառակ պարագային տուգանք մը կը վճարէ որ 1000իւ 50 ֆր. է:

4. — Ընկերութեանց Լուծումն եւ Հաշուեյարդարութիւնը

Պահանջներ. — Ընկերութիւնը կը լուծուի եւ գոյութիւն ունենալէ կը դադրի զանազան պատճառներով, որոց գլխաւորներն աւասիկ. — Փօլեմիլ ընկերութիւնը կը լուծուին ընկերներէն մէկուն մահուամբ, եթէ սակայն որոշուած չըլլայ որ ընկերութիւնը պիտի շարունակէ, թէեւ ընկերներէն մէկը մեռնի: Կը լուծուի նաեւ ընկերներուն սնանկութեան հետեւանքով: Ամէն ընկերութիւն կը դադրի գոյութիւն ունենալէ, պայմանաժամն աւարտելուն պէս, եթէ սակայն ընկերներուն մէջ համաձայնութիւն չգոյանայ պայմանաժամին տեւողութիւնն աւելցնելու: Ընկերութիւն մը կրնայ պայմանաժամէն առաջ դադրիլ, բոլոր ընկերներուն հաւանութեամբ: Առեւտրական դատարանը կրնայ, ընկերներէն մէկուն խնդրանքով, ընկերութեան լուծումը վճռել ինչ ինչ ծանր պատճառներու համար, զոր օրինակ, երբ ընկերութիւնը չի կրնար իր գործառնութիւնները շարունակել: Երբ ընկերութեամբ կամ ընկերային դրամագլխի նուազման եւ կամ ուրիշ ո՛ր եւ է պատճառի մը հետեւանքով: Տեսանք որ օրէնքն իսկ, նմանօրինակ պարագաներու մէջ, բաժնեթուղթով կազմուած քօմանսիդ ընկերութեանց վարիչներուն վրայ պարտք կը դնէ ընկերութեան լուծումը պահանջել: Ընկերութեան լուծումը կրնայ պահանջուիլ նաեւ ամէն շահակից անձի կողմէ երբ խնդիրն անանուն ընկերութեան մը վրայ է եւ երբ տարի մը անցած է յորմէհետէ ընկերներուն թիւն իջած է 7էն վար: Ամէն անգամ որ ընկերութիւնը կը լուծուի ո՛չ պայմանաժամին լրանալուն, այլ ուրիշ պատճառի համար, ընկերութեան լուծումն առաջ բերող վճիռը պէտք է հրատարակուի կանոնադրեալ ձեւերով:

Լուծեալ բնկերութեան հաշուեյարդարութիւնը. — Հաշուեյարդարութիւնը գործողութիւն մ'է որու նպատակն է ընկերութեան յանձն առած գործերը վերջացնել, կացութիւնը ճշտել, գոյքերն հաւաքել եւ պարտքը վճարել: Այս գործողութիւնը տեղի կ'ունենայ մէկ կամ մի քանի հաշուեյարդարներու ձեռքով որք կըրնան ընկերութեան անդամ ըլլալ կամ ոչ: Հաշուեյարդարները կըրնան որոշուիլ նոյն իսկ ընկերութեան պայմանագրին մէջ: Եթէ այդպիսի պայման մը չկայ, կ'ընտրուին ընկերներուն կողմէ, եւ եթէ ասոնք չհամաձայնին, առեւտրական դատարանն ինք կ'որոշէ:

Հաշուեյարդարներուն պարտականութիւններն եւ անոնց իշխանութիւնը. — Հաշուեյարդարները պարտաւոր են ցուցակ մը շինել ընկերութեան բոլոր գոյքերը ճշտելու համար: Եթէ հաշուեյարդարութիւնն երկարի, պէտք է գումարեն ընկերներն եւ անոնց ներկայացնեն կացութիւնը: Վերջապէս, հաշուեյարդարութիւնն աւարտելէ ետքը, իրենց պաշտօնին հաշիւը կուտան: Հաշուեյարդարներուն պաշտօնն է ընկերութեան հաշիւները կարգադրել: Կրնան իրենց պաշտօնին կատարման ծառայող ամէն գործողութիւն ընել, այսինքն վճարում ընդունիլ եւ ստացագիր տալ, ապրանք ծախել, ընթացիկ գործերն աւարտել, բայց նոր գործ չսկսիլ, վերջապէս դատ բանալ պարտականներուն դէմ ելն: Հաշուեյարդարը ընկերութեան ներկայացուցիչները կը համարուին ամէն գործի մէջ:

Բաժանում. — Հաշուեյարդարութիւնն աւարտելէ վերջ, եթէ գոյքը պարտքէն աւելի է, յաւելեալ մասը կը բաժնուի ընկերներուն մէջ համեմատապէս եւ ընկերութեան պայմանագրին տրամադրութեանց համաձայն: Այս վերջին գործողութիւնը կը կոչուի բաժանում: Եթէ անկարելի ըլլայ գոյքը բաժնել ապրանքով, այն ատեն կը ծախուին եւ վաճառման գինը կը բաժնուի ընկերներուն միջեւ, իրենց իրաւունքին համաձայն:

5. — ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵՒ

Բռնի իրաւարարութեան ջնջում. — Մինչեւ վերջերս, ընկերներուն միջեւ ծագած անհամաձայնութիւնք կ'ենթարկուէին իրաւարարներու վճռին: Ասիկա կը կոչուէր բռնի իրաւարարութիւն, որ ջնջուեցաւ 1856 Յուլիս 17ի Փրանսական օրէնքով: Այսօր.

ընկերներու միջեւ ծագած անհամաձայնութիւնք, ինչպէս առեւտրական ամէն անհամաձայնութիւնք կը դատուին առեւտրական դատարաններու առջեւ:

Գ Լ Ո Ւ Խ Բ.

Ա Ռ Ե Ի Տ Ր Ա Կ Ա Ն Պ Ա Յ Մ Ա Ն Ա Դ Ր Ո Ի Թ Ի Ի Ն Ք

Թուում առեւտրական պայմանագրութեանց. — Այս գլխին մէջ պիտի խօսուի այն բոլոր պայմանադրութեանց վրայ որք ամէնէն աւելի կը պատահին առեւտրական գործառնութեանց մէջ, ինչպէս վաճառում, աւանդ, յանձնարարութիւն, փոխադրութեան պայմանագիր, Սակարանի գործողութիւնք եւ վերջապէս ծովային օրէնքի յատուկ պայմանադրութիւններ:

Ա . Մ Ա Ս

Հ Ա Տ Ո Ւ Ա Մ Ա .

Վ Ա Ճ Ա Ռ Ո Ւ Մ

Վաճառումի զանազան ձեւեր. — Կանխիկ վաճառում. — Վաճառումն առուտուրի մէջ յաճախադէպ պայմանադրութիւն մ'է: Վաճառումը կ'ըլլայ զանազան ձեւերով: Կրնայ փորձի համար ըլլալ, եթէ գնողը պայման դնէ որ ապրանքը վերջնապէս գնելէ առաջ պիտի փորձէ: Երբ ապրանք մը նմոյշի վրայ գնուի, անհրաժեշտ է որ հայթայթուած ապրանքը նմոյշին համաձայն ըլլայ, ապա թէ ոչ պայմանադրութիւնը չեղեալ Կր նկատուի: Պարզ վաճառում կրնայ ըլլալ երբ ապրանքն անմիջապէս յանձնուի և գնողը՝ վճարէ: Առուտուրի մէջ սովորաբար գնողն աւելի կամ նուազ երկար պայմանաժամ կ'ստանայ ապրանքի մը փոխարժէքն հատուցանելու համար:

Ապառիկ սակաւիւրքիւն եւ անոր կաբելուրքիւնը. — Շատ անգամ կը պատահի որ ապրանքները կը գնուին պայմանաւ որ մաս առ մաս յանձնուին որոշեալ պայմանաժամի մը մէջ: Այսպէս, մէկը կը գնէ սաշտի պարի ցորեն, այսինչ տարւոյն Օգոստոս, Սեպտեմբեր, Հոկտեմբեր ամիսներուն մէջ յանձնելի: Ասոր կ'ըսուի

ապառիկ սակարկութիւն, որ գնողին համար սա առաւելութիւնը կը ներկայացնէ որ ստիպուած չէ ապրանք ընդունիլ եւ մթերանոցի մէջ պահել, այդ ապրանքին իրեն պէտք եղած թուականէն առաջ, Միւս կողմէ, ծախողը կրնայ օգտուիլ շահաւոր առաջարկէ մը, ապրանք հայթայթելով այնպիսի գնով, որ ծախածէն նուազ բարձր ըլլայ: Ապառիկ սակարկութիւնք մեծ կարեւորութիւն ստացած են: Օրէնքն անոնց օրինաւորութիւնը կ'ընդունի, նոյն իսկ եթէ շահադիտութեան հանգամանք ունենան:

ՀԱՏՈՒԱԾ Բ.

ԱՒԱՆԴ, ՄԹԵՐԱՆՈՑ ԵՒ ԱՆՈՆՑ ՎԵՐԱՖԵՐԵՍԱԼ

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՔ

Աւանդի յատուկ կանոններ. — Աւանդը պայմանադրութիւն մ'է, որով պարտականն ո' եւ է ապրանք կը յանձնէ իր պահանջատէրին, պարտքին ապահովութեան համար: Աւանդը պահանջատէրին համար առանձնաշնորհում մ'է եւ անոր իրաւունք կուտայ միւս պահանջատէրէն նախապատուութիւն ունենալու: Բաղաքային օրէնքով աւանդի յանձնումը կը կատարուի երկու պայմանով. 1. — Պէտք է որ պայմանադրութիւնն հաստատուի վաւերական թղթով մը, որու մէջ գրուած ըլլայ ո'չ միայն պարտքին քանակութիւնը, այլ նաեւ աւանդ դրուած ապրանքին տեսակն ու բնութիւնը: 2. — Առանձնաշնորհումն այնքան ատեն միայն կրնայ տեսել որքան ատեն որ պահանջատէրին կամ երկու կողմերէն ընդունուած երրորդի մը ձեռք մնայ աւանդը: Այս երկու պայմաններ կը փոխուին առեւտրականի մէջ, այսինքն երբ աւանդը տրուած է վաճառականի մը կողմէ, առեւտրական յանձնառութիւն մը երաշխաւորելու համար: Առեւտրական գործերու մէջ, աւանդի յանձնումը կրնայ կատարուիլ առեւտրական պայմանադրութեանց համար ընդունուած ամէն տեսակ միջոցներով, և առանձնաշնորհումը գոյութիւն ունի յօգուտ պահանջատէրին, թէեւ աւանդին յանձնումն եղած չըլլայ վաւերական թղթով մը կամ քաղաքային օրէնքին պահանջած պայմաններով: Պարտականը կրնայ աւանդ տալ ո'չ միայն ապրանք, այլ նաեւ փոխանցելի թուղթեր: Երբ աւանդի առարկաներն են փոխանակագիր, հրամանի տոմսակ, կամ ուրիշ փոխանցելի թուղթեր, գործողութիւնը կը կատարուի թուղթին վրայ եղած փոխանցումով, սա՛ յիշատա-

կութեամբ, — Արժեք յերաշխաւորութիւն: Երբ աւանդի առարկաներն են առեւտրական կամ ճարտարական ընկերութեանց բաժնեթուղթեր, փոխանցումը կը կատարուի ընկերութեան տետրակներուն մէջ արձանագրութեամբ: Ամէն պարագայի մէջ, առանձնաշնորհումն այնքան ատեն գոյութիւն ունի որքան պահանջատէրին ձեռքը մնայ աւանդը: Աւանդ դրուած ապրանքը պահանջատէրին տրամադրութեան տակ գտնուած կ'ըլլայ ո՛չ միայն երբ անիկա իր մթերանոցին կամ իր սեփական նաւուն մէջ գտնուի, այլ նաեւ երբ մաքսին կամ հանրային մթերանոցի մէջ իր տրամադրութեան տակ ըլլայ, կամ երբ, ապրանքին ժամանումէն առաջ, բեռնագիրն իր քով ունենայ:

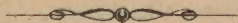

Առեւտրական Նամակագրութիւն

Տ Ե Ղ Ե Կ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

Առեւտրական ասպարէզի մէջ շատ կարեւոր է տեղեկութիւններ առնել վաճառատան մը վրայ որու հետ առեւտրական յարաբերութիւն կը հաստատուի, որպէս զի կարելի ըլլայ վարկին քանակութիւնը ճշտել կամ վերապահութիւններ ընել: Շատ անգամ տեղեկութիւն կ'առնուի նաեւ արմտիքի առատութեան կամ նուազութեան վրայ, հունձքերու արդիւնքին կամ երեւոյթին վրայ, փոխանակագրերու ընթացքին վրայ, եւլն. . . Իւ որովհետեւ այս զանազան տեղեկութեանց շրջանակը շատ լայն է, կարելի չէ իւրաքանչիւրին վրայ առանձինն խօսիլ: Եւ յետոյ, պէտքն ու շահն առաջնորդ պիտի ըլլան վաճառականին, որպէս զի պատշաճօրէն ճշտէ էական պայմաններն ու զխաւոր կէտերը, որոց վրայ կը փափաքի մասնաւորապէս տեղեկութիւն առնել: Վաճառականի մը հատուցանելու կարողութեան մասին առնուելիք տեղեկութեանց գալով, յայտնի է թէ վարկն հիմնուած է զանազան խարխիսներու վրայ որոց առաջինը, բայց ոչ միակը, է հարստութիւնը: Գործի մէջ ճարտարութիւնը, խոհեմութիւնը, ճշտապահութիւնն եւս յաջողութեան և հետեւապէս վարկի շնորհման էական պատճառներ են: Անփորձութիւնը, չափազանց յանդրգնութիւնը, որ ամէն բանի ձեռնարկել կուտայ, ծախքերու

մէջ շռայլութիւնն և երկդիմի բարոյական մը մեծ արգելքներ են վարկի, հակառակ ենթակային հարուստ ըլլալուն: Հանրածանօթ ճշմարտութիւն մ'է որ ամէնէն մեծ հարստութիւնն իսկ դիւրաւ կ'ոչնչանայ բախտախաղի մէջ և անխոհեմութեան կամ անճարա կութեան հետեւանքով, մինչ կարողութիւնն ու իմաստութիւնն յաճախ կարեւոր արդիւնքներ առաջ կ'ըբերեն տկար միջոցներով: Ճարտարութիւն, հարստութիւն, խոհեմութիւն և բարոյական գլխաւոր կէտերն են ուրեմն որոց վրայ մասնաւորապէս հրաւիրելու է ուշադրութիւնը թղթակցի մը որմէ տեղեկութիւն կ'ուզուի: Վաճառականի մը վրայ տեղեկութիւն ուզուած ատեն, կատարեալ գաղտնապահութիւն խոստանալու է թղթակցին, որպէս զի կարենայ ամենայն համարձակութեամբ խօսիլ ինչպէս կը պահանջուի նմանօրինակ պարագաներու մէջ: Շատ անգամ զատ թուղթի վրայ է որ կը գրուի տեղեկութիւն ուզուած վաճառատան անունը, որպէս զի պաշտօնեայք չկարենան գիտնալ, և որպէս զի եթէ անուններ պարունակող նամակները կորսուին, կարելի չըլլայ անոնց ճշարաչար գործածումը: Անջատ թուղթի վրայ և առանց ստորագրութեան գրելու այս դրութիւնը շատ լաւ է ուրեմն գղութաւոր մարդերն ապահովելու համար: Յայտնի է թէ ո՛րքան կարեւոր է ընտրութիւնը այն բարեկամին, որու պաշտօն կ'տրուի տեղեկութիւն տալ: Ուրեմն նախապատուութիւն տալու է անձնուէր թղթակիցներու, որոնց անկեղծութեան վրայ կարելի է վստահիլ: Վերջապէս, որովհետեւ տեղեկութիւնք կըրոնան սխալ աղբիւրէ առնուիլ կամ հակասական ըլլալ, ոմանք օգտակար կը դատեն քանի մը աղբիւրներէ միտնգամայն առնել իրենց տեղեկութիւնները, անոնց ճշտութիւնն հակադրելու համար: Թէեւ առեւտրական տուն մը երկար ատենէ ի վեր ծանօթ ըլլայ իրր պատուաւոր, դարձեալ զանց ընելու չէ տեղեկութիւն առնել երբ կարեւոր գործ մը ընել հարկ ըլլայ, զի կրնան այնպիսի պարագաներ պատահիլ որ ամէնէն պատուաւոր տուներու հաւասարակշռութիւնը կը խանգարուի: Երբ տրուելիք վարկն անկարեւոր է, տեղեկութեան խնդրանքը լակոնական կ'ըլլայ և կ'գրուի նամակին վերջը, կամ յետ գրութեան մը մէջ: Բայց եթէ խնդիրը մեծ գումարի մը վրայ է, պէտք է մանրամասնօրէն ըսել թէ ո՛րքան կարեւոր են ուզուած տեղեկութիւնները, որպէս զի թղթակիցն աւելի խղճամիտ ուշադրութեամբ պատասխանէ:

ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ

Monsieur

Une maison de votre ville, M. M. S et Cie, qui s'occupe particulièrement des spiritueux et des vins, nous ayant indiqué votre respectable maison comme pouvant nous fournir des renseignements sur sa solvabilité et sa moralité, nous prenons la liberté de vous prier de vouloir bien nous fixer à cet égard, et nous dire quel est le degré de confiance qu'elle peut mériter. Vous pouvez compter, Monsieur, sur notre discrétion.

Monsieur

Le but de la présente est de réclamer de votre obligeance de me renseigner complètement sur la maison dont le nom est inscrit au bulletin inclus. Elle me demande de lui ouvrir un crédit considerable; Veuillez donc bien prendre des informations précises sur sa fortune, sa moralité et le degré de prudence qu'elle apporte dans ses affaires; Vous m'obligeriez même en me fixant sur sa solidité, de m'indiquer l'importance du crédit que vous jugeriez convenable de lui accorder. Soyez persuadé, Monsieur, que je ferai usage de vos renseignements avec la plus grande discrétion, et croyez à ma vive reconnaissance et à l'empressement que je mettrai moi-même à vous être utile en pareille ou toute autre circonstance.

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՀԱՄՊՈՒՐԿԻ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

Ժամը մէկն է. ամէն կողմէ սակարանի մարդիկ կուգան: Սակարանը այնքան բազմութիւն կայ որ դժուարաւ կրնամ դռնէն ներս մտնել: Կը հետեւիմ հոսանքին ու կ'ելնեմ սանդուղէն վեր, որ կը տանի նրանցքը ու շատ մը սրահները: Նրբանցքը գրէթէ ոտք կոխելու տեղ չկայ: Պատերուն վրայ կախուած են հեռագիրներ, որոց առջեւ մօտենալու համար հետաքրքիրներ զիրար կը ճովտնեն: Աւելի հեռուն, սրահներուն անկիւնները, տարիքոտ լուրջ պարոններ նստած են և յուշատետրերը ձեռքերնին կը խորհին, կը խօսին ու կը վիճին: -- Նրբանցքէն կ'անցնիմ կ'երթամ արտածելի ապրանաջ նմոյշներու սենեակը ու ապա կ'այցելեմ քանի մը սրահներ ուր հանդարտութիւն մը կը տիրէ: Յանկարծ դուրսը ժխոր մը, խառնիճաղանձ ձայներ մը կը լսեմ, դէպի հոն կ'ուղղուիմ ու կը տեսնեմ որ մարդիկ կը պուռան կը կանչեն, վեր վար կը վազեն ու ապա կանգ կ'առնուն սեղանի մը առջեւ, ուր կախուած են աշխարհի գլխաւոր հրապարակներէն եկած այն օրուան սակարանի գիտները, եւ անոնք որ օգտուած են այդ գիտներէն, ուրախ գուարթ կը խնդան կը խօսին մինչ մնաստուղները կրակ կտրած կը վազվուտեն: Դիմացի կողմը, տեղ մը կախուած է այն օրուան ծովու և գետերու վրայ մեկնելիք կամ հասնելիք նաւերու, չողենաւներու անուններուն ցանկը:

Չանգակ մը կը զարնուի: Բազմութիւնը կը վազէ դէպի նրբանցքը ու ես ալ հրուելով հոն կը տարուիմ: Վարը կը տեսնեմ հազարաւոր մարդիկ որք մըջիւններու նման անդուլ ու անդադար կը շարժին: Ժամը 11/2ն է, զանգակը անգամ մը եւս կը զարնուի ու սակարանի գործողութիւնք կ'սկսին: Սրահներու մէջ կարգապահութիւն մը կը տիրէ: Շատեր զատ զատ խմբակներ կազմած են, միայն քանի մը միջնորդներ մերթ մէկ կողմ մերթ միւս կողմ կը վազեն մատուցումներ ընելու, խնդրանքներ առնելու և սակարկութիւններ յարմարցնելու:

Բարեկամ մը ունիմ սակարանը. զայն տեսնելու համար գացած եմ հոն: Կը հարցնեմ թէ ո՞ր կրնամ գտնել: Մէկն ինձ կը պատասխանէ թէ նա Ափրիկեցի է: Չարմանօք կը լսեմ այս մարդուն ըսածը, որովհետեւ բարեկամս բնիկ Համպուրկցի էր, ո՞չ Ափրիկեցի, ո՞չ ալ Ասիացի. նա ալ կ'զգայ իմ զարմանքիս պատճառը եւ կը բացատրէ թէ Ափրիկեցի ըսելով Ափրիկեան վաճա-

ռատանց հետ գործող ըսել կ'ուզէ եւ անոնց ալ կեդրոնը աջակողմեան սրահներէն մէկն է: Հասկցայ թէ այս ընդարձակ տեղը այսքան բազմութեան մէջ զիրար գտնել անկարելի էր առանց իւրաքանչիւրին իւր գործին յատուկ տեղ մ'ունենալու:

Էր գտնեմ բարեկամս եւ կ'ողջունեմ: Զիս փոխադարձ չողջունած ետ կը դառնայ կը վազէ հեռագրատան ցրուիչի մը ետեւէն, որ հեռագիր մը կը ներկայացնէ իրեն, կը բանայ զայն, կը կարդայ եւ ապա վազելով կ'երթայ կը գտնէ իր գործակատարը եւ կ'իմացնէ թէ Վէզէր նաւը որ էլպա գետին վրայ կը ճամբորդէր, նաւահանգիստ չմտած իր բեռերէն մաս մը գետը նետել ստիպուեր է:

Գործակատարը կը հեռանայ, բարեկամս ինձ կը մօտենայ, հազիւ փոխանակած ենք երկու բառ. կը վեռագրառնայ գործակատարը տոգոյն եւ յուզուած: — Ի՞նչ կայ, կ'ըսէ բաթրօնը: — Հիմա լուր մ'եկաւ թէ Վէզէր շոգենաւի մը ընդհարէր ու ընկըմեր է:

Բաթրօնը, որ անտարբեր մտիկ կ'ընէր, ինձ ըսաւ որ եթէ իրաւ է այս լուրը, ինքը մօտաւոր հաշուով 90 15 կը չահի:

Բարեկամս բազմութեան մէջէն մէկը կը նշմարէ, կ'ըսէ իր գործակատարին որ երթայ զայն կանչէ: Կուգայ պարոնը որ միջնորդ մ'է: Բարեկամս կը հարցնէ թէ ճամբան քանի մը հարիւր պարկ բրինձ ունի՞մ, կը պատասխանէ միջնորդը եւ վայրկենապէս կը հասնին ուրիշ քանի մը միջնորդներ ու հոն մէկ երկու երկվայրկեանի մէջ կը սակարկեն հարիւրաւոր ոսկւոյ ապրանք: Սակարանի մէջ գործելու այս եղանակին վրայ հիացած, կը բաժնուիմ բարեկամէս եւ կ'երթամ ապահովագրութեան սենեակը, ուր միջնորդներ նաւերու տարողութեան, հաստատութեան վրայ տեղեկութիւններ կ'առնուն կուտան, ապահովագրութիւններ կը կրնան: Կ'անցնիմ արմտիքի, քարիւղի, մանիֆատուրայի սրահներէն ուր անօրինակ գործունէութիւն մը կը տիրէ և միջնորդներ, մեծ մասամբ հրեայ, հոն յուշատետրեր ձեռքերին, մեքենայի չափ արագ կը շարժին, կը վազեն: Կ'իջնեմ սրահ մը, ուր պանքէռներ նստած են սեղաններու առջև եւ իրենց հասցէն պղնձի տախտակներու վրայ գրուած է: Ասոնց շուրջը միջնորդներ կը պոռան կը կանչեն « 50000 Գռէտի ունիմ », « 10000 Հանգէաթէ կը գնեմ » դրամ, « եռամսեայ » ու այս բառերու սուր ձայները ականջիս մէջ արձագանգ կը գտնեն:

Այս միջոցիս սակարանի փակման ժամը կուգայ: Զանգակը կը դարնէ, ամէն մարդ կը ջանայ ինքզինքը դուրս նետել: Շատեր ուղղակի հեռագրատուն կը վազեն, այն օրուան գործողութեանց

արդիւնքը ու գիները աշխարհի իմացելու . ես ալ դուրս
կ'ելնեմ ու ազատ շունչ մը կ'առնեմ : Կ'զգամ է որքա՛ն ան-
տանելի բան է ամէն օր քանի մը ժամ այդ խեղդիչ մթնոլորտին
մէջ ապրիլը :

Թարգմ. Գերման.

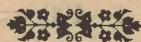
ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ ՀԱՄԱՌՕՏԱԳՐՈՒԹԻՒՆՔ

Ա Ն Պ Լ Ի Ն Ր Է Ն

a	at	... ի (շիւին... ի)
A/C	account current	Ընթացիկ հաշիւ
Aug	August	Օգոստոս
B/	bags	Պարկ
Bk. post	book post	Գործի թղթեր
B/L	bill of lading	Բեռնագիր
Bo'	bought of	Գնուած ... ի
Bu.	bushel	Գրիւ
C A	chartered accountant	Առանձնաշնորհեալ գրագիր (comptable privilègié)
C.F et Ins ^{re}	cost, freight and insurance	Ծախք, նաւողչէք և ապա- հովագրութիւն. (բեռնագին)
Clk	clerk	Պաշտօնեայ վաճառատան
Cr	creditor	Պահանջատէր
Curt	curent	Ընթացիկ
Cwt	hundred weight	Կենդինար
d	penny կամ pence	Բէնա
dd	days after date	Թուականէ ... օրէն
doz	dozen	Երկոտասնեակ
Dr	debtor	Պարտական
Dwt	penny weight	24 ցորեննոց չափ
E. E.	errors excepted	բաց ի սխալմունքէ
E. et O. E.	errors et omissions exepted	Բաց ի սխալմունքէ և մո- ռացմունքէ
eg ^l ex. gr	exempli gratia-for instance	Օրինակի համար
Ex	out of	... է եկած
f. c. s.	free of capture and seizure	Գրաւուած զերծ

f. g. a.	foreign general average	(avarie grosse étrangère)
folg	following	Հետեւեալ
Fth	fathom	Դրկաչափ
Fur	furlong	Մղոնի 8 ըորդը
f. o. b.	free on board	Մինչեւ չողենաւ առանց ծախքի
gall	gallon	Կալօն, պիկլիֆ
G. P. O.	general post office	Կեդրոնական նամակատուն
Hhd	hogs head	250 օխանոց չափ մը, տակառ նաւ
Ib	ibid	Հոն, միեւնոյն տեղը
i. e.	idest, that is	այսինքն
Inst	instant	Ընթացիկ ամիս. ամսոյս
I. o. u.	I owe you	Ձեզ պարտիմ
J. P.	justice of the peace	Դատաւոր
Jr	junior	Կրտսեր
Kild	kilderkin	70 օխանոց տակառ
£	pound	Անգլ. ոսկի
L. B.	libra	Լիպրա, 144 տրամ, 400 քլի.
L/C	letter of credit	Վարկագիր
Lea	league	Փարսախ, մղոն
L. s. d.	librae, solde, deuarñ	Ոսկի, չիլին, բէնա
L ^d	limited	Անանուն ընկերութիւն
M	a thousand (Mille)	Հազար
Mi	mille	Անգլիական մղոն
MP	member of parliament	Խորհրդարանի անդամ
Mr	mister	Պարոն
Ms	manuscript	Ձեռագիր
NB	nota bene, mark well	Ծանօթութիւն
No	number	Թիւ
NP	notary public	Նօտար
O. S.	old style	Հին տոմար
Oz	ounce	Օնձա, ունկի
pd	paid	Վճարուած
per ann	per annum, by the year	Տարին, տարեկան
pet	per cent	Հարիւրին, առ հարիւր,
pi	pipe	Մեծ տակառ
po	pole	Ձողաչափ (6½ կանգուն)
P. O. O.	post-office order	Մանտաքօրթ
pro. tem.	per procurationem	Վասն...ի, փոխանորդութեամբ
P. P	pro tempore	Ժամանակին (à temps)
prox	proximo	Գալ, յառաջիկայ
P. S.	postscript	Յետ գրութեան
P. T. O.	please turn over	Հաճեցէք թուղթը դարձնել
pun.	puncheon	Տակառ 250/360 օխանոց
Qer	quarter	Գառորդ (կենդինարի)

qt	quart	Քառորդ (կալօնի)
Rd	rood	Արտավար
S կամ Sh	shilling	Անգլ. ոսկւոյ $\frac{1}{20}$ ը $5\frac{1}{2}$ Ղը՝
Sc	scilicet	Այսինքն, իմա՝
S. S.	steamship	Շոգենաւ
Sen	senior	Երէջ, գլխաւոր ընկերը
St	stone	Չափ (63,490 քիւ)
td	ted	Բրդի կշիռ (12,675 քիւ)
net	ultimo	Վերջին, անցեալ
U. K.	United kingdom	Անգղիա
U. S. A.	United States of America	Միացեալ Նահանգք
Viz	videlicet, namely	Այսինքն
W.	week	Շաբաթ
w. R	wire reply	Պատասխանը հեռագրաւ
y. d.	yard	Եարտա (3 եարտա = 4 արշըն)
yr	year	Տարի
y'day	yesterday	Երէկ

Առեւտրական եւ Տնտեսական

ԱԾԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒՐՔԻՈՅ

ԻԶ. — ԳՕՍՕՎԱ

Բնակիչ 875,000: Տարածութիւն 29,000 քառ. քմ.: Ունի 6 սանճաք, 21 քաղա, 16 նահիյէ, 3120 գիւղ:

1. Սկիւալի սանճաք. — 1. Սկիւալ 0—152 = 2. Օրխանիյէ 0—19 = 3. Իշդէպ 1—140 = 4. Գօզանա 1—122 = 5. Օսմանիյէ 0—13 = 6. Գարադօվա 0—42 = 7. Գումանովա 0—108 = 8. Ռատովիշդա 0—54 = 9. Բալանքա 0—46:

2. Բրիւզդիւնայի սանճաք. — 1. Բրիւզդինա 0—241 = 2. Քէյլան 0—190 = 3. Բրէշօվա 0—134 = 4. Վիլկէդրին 0—125 = 5. Միդրովիցա 0—170:

3. Եկնի Բագարի սանճաք. — 1. Եէնիբագար 0—364 = 2. Գօլաշդին 3—32 = 3. Եէնիվարօշ 0—19 = 4. Աքօվա 4—133:

4. Իփեի սանճաք. — 1. Իփէք 0—190 = 2. Եաքօվա 0—149 = 3. Պէրանա 0—24 = 4. Ղուսինա 0—9 = 4. Թէրկովիշէ 0—62:

5. Թաւրնայի սանճաք. — 1. Բէրէքօլ 1—29:

6. Բիւզդերինի (կամ Բիզդեհ) սանճաք. — 1. Բիւրզդերին 1—110 = 2. Քալքան Տէլէն 0—161 = 3. Լօմա 0—49:

ԻԷ. — ՄԱՆԱՍԹԸՐ

Բնակիչ 675,000 : Տարածութիւն 22,500 քառ. քլմ. : Ունի 5 սանճաք, 22 քաղա, 34 նահիյէ, 1908 գիւղ :

1. Մանասթըրի սանճաք. — 1. Մանասթըր 4—241 = 2. Բիրլէբէ 4—131 = 3. Ֆլօրինա 2—76 = 4. Գըրկովա 0—113 = 5. Օլսրի 2—103 :

2. Սեքֆիչէի սանճաք. — 1. Սէրֆիչէ 1—29 = 2. Գօզանա 1—81 = 3. Ճուճաա կամ Գաեալար 2—54 = 4. Նասլիք 2—93 = 5. Քերէպենէ 0—78 = 6. Էլասօնիա 3—72 :

3. Տիպրէի սանճաք. — 1. Տիպրէ 0—111 = 2. Մադ 0—32 = 3. Տէպրէշիյր 0—37 = 4. Բաքքալար 0—44 :

4. Էլպասանի սանճաք. — 1. Էլպասան 0—155 = 2. Ղաւրաձի 0—66 = 3. Բէքլին 0—53 :

5. Կօրիւնէի սանճաք. — 1. Կէօրիւնէ 2—160 = 2. Քէսրիյէ 3—120 = 3. Սղարվէ 1—100 = 4. Գօլօնիա 0—54 :

ԻԸ. — ԵԱՆԵԱ

Բնակիչ 525,000 : Տարածութիւն 20,500 քառ. քլմ. : Ունի 4 սանճաք, 15 քաղա, 10 նահիյէ, 1597 գիւղ :

1. Եանեայի սանճաք. — 1. Եանեա 2—223 = 2. Լէսքօվիք 0—49 = 3. Կօրիցա 0—34 = 4. Այաուճադ 0—62 = 5. Ֆիլադ 0—68 = 6. Մէջօվա 0—3 :

2. Էրկերիի սանճաք. — 1. Էրկէրի 0—64 = 2. Տէլվինօ 1—92 = 3. Բրէմէտի 1—33 = 4. Բօզօնի 0—38 = 5. Թէփէտէլէն 0—63 = 6. Գուրվէլէշ 0—22 :

3. Բրէվէգայի սանճաք. — 1. Բրէվէգա 0—36 = 2. Լօրոս 1—68 = 3. Մարկարիշ 2—71 :

4. Պերադի սանճաք. — 1. Պէրադ 1—218 = 2. Ավլօնիա 0—71 = 3. Լօշնա 1—215 :

ԻԹ. — ՇՔՕՏՐԱ

Բնակիչ 200,000 : Տարածութիւն 16,000 քառ. քլմ. : Ունի 2 սանճաք, 3 քաղա, 10 նահիյէ, 476 գիւղ :

1. Շօսրայի սանճաք. — 1. Շօսարա 5—88 = 2. Լաշ 2—39 = Աքշէ Հիսար 1—49 = 4. Թուզ 0—24 = 5. Մէրտիդա 0—5 = 6. Բուքա 0—46 :

2. Տրանի սանճաք. — 1. Տրան 0—5 = 2. Թիրանա 0—101 = 3. Բավայա 0—57 = 4. Շիյաք 2—56 :

ԽՐԱԿՐԱՊԵՏ-ԱՐՏՕՆԱՏԻՐ
ԱՐՄԷՆ ԼՈՒՍԻՆԵԱՆ

ՏՊԱԳՐԻՉ-ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ
ՆՇԱՆ Կ. ՊԵՐՊԵՐԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Պապը Ալի ճատտէսի, Թիւ 38, Մանգուձէի տպարանին կից

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 117

մէր, մասնաւոր մարդիկ կային որոց պաշտօնն էր ապահովագրել: Ծովային ապահովագրութիւնն երկար ատեն ապրեցաւ այս ձեւին տակ: Մանաւանդ ի Ֆրանսա, ամէն նաւահանգիստի մէջ ապահովագրողներ կային. որք ընդհանրապէս հարուստ նաւարկուներ էին, եւ ծովի գործերէ կը հասկնային փորձառապէս: Ասոնցմէ ոմանք իրարու հետ կը միանային, աւելի հզօր երաշխաւորութիւն մը ներկայացնելու համար: Դրամատէրներ ալ կ'օժանդակէին անոնց եւ այսպէս կը կազմէին ապահովագրական միութիւններ որք կատարեալ ապահովութիւն մը կ'ընծայէին վաճառականութեան: Այս կազմակերպութիւն այնքան ուժով էր որ երկար ատեն դիմագրեց բաժնեթուղթով կազմուած ընկերութիւններու, որոց առաջինը Ֆրանսայի մէջ հիմնուեցաւ 1750ին: Կեդրոնատեղին էր Բարիզ: Այս ընկերութիւն դժնդակ եւ ոչ-փայլուն կեանք մը ունեցաւ: Դրամագլուխը, որ պահ մը 12 միլիոնի բարձրացած էր, 9 միլիոնի իջաւ եւ եթէ հրդեհի ապահովագրութիւնը չը միացնէր իր սկզբնական նպատակին, պիտի չկրնար դիմադրել, զի չէր կրնար մրցիլ մասնաւոր ապահովագրողներու դէմ: Այս ընկերութիւն ի վերջոյ լուծուեցաւ պարագաներու բերամամբ: Անգլիոյ մէջ, ապահովագրական առաջին երկու ընկերութիւնք հիմնուեցան 1720ին: Ժօրճ Ա. թագաւորը Լօրտ Չէդուինտի եւ Լօրտ Օնսլօյի յանձնած ըլլալով ծովային ապահովագրութեանց մենաշնորհը, այս երկու Լօրտերը զատ զատ մէյմէկ ընկերութիւն հիմնեցին միեւնոյն անուան տակ, այն է. «Լընսըն Քօրթօրէքըն Էտուրըն»: Մինչեւ այն ատեն մասնաւոր ապահովագրութիւնները հոգացած էին վաճառականութեան պէտքերը: Լոնտոնի մէջ կազմած էին ընկերութիւն մը, Լօյս, որ անունն էր այն զրօսարանին ուր կը հաւաքուէին: Այս ընկերութիւն ցարդ գոյութիւն ունի: Առաջին երկու ընկերութիւնք, հակառակ իրենց մենաշնորհին, շարունակեցին եղբայրաբար ապրիլ թէ՛ Լօյտի եւ թէ՛ ապա կազմուած ընկերութեանց հետ: Ի Ֆրանսա 1818ին էր որ «Ընդհանուր ապահովագրութեանց ընկերութիւն» ը ստիպուեցաւ գործել 5 միլիոն դրամագլխով, 12 տարի առանձին միաց, եւ համերաշխութեամբ ապրեցաւ մասնաւոր ապահովագրողներու հետ որ գերակշիռ դիրք մ'ունէին միշտ նաւահանգիստներու մէջ: 1830էն մինչեւ 1840 չորս նոր ընկերութիւններ երեւցան: Հինգերորդ մ'ալ կազմուեցաւ 1841էն 1850, եւ 21 հատ՝ 1851էն 1860: Այս վերջին թուականին, Հավրի, Նանդի, Պօրտօյի եւ Մարսիլիոյ մէջ

տակաւին կային մասնաւոր ապահովագրողներ որք տեղական վաճառականութեան կողմէ նախամեծար կը սեպուէին միւս ընկերութիւններէն։ Այս անհատական ճարտարարուեստը քսան տարիէ ի վեր միայն անհետացաւ ի Ֆրանսա, բայց ապրեցաւ Անգլիոյ մէջ, ինչպէս ըսինք։ Այժմ ծովային ապահովագրութեան 20 ընկերութիւններ կան ի Բարիզ ։ 14՝ նաւահանգիստներու մէջ։ Այս կերպով Բարիզ ծովային ապահովագրութեանց կեդրոններէն մին է։ Լոնտոն եւ Նիւ Եօրք միայն կը գերազանցեն Բարիզը։ Այսօր հարիւրի կը հասնի ապահովագրական ընդհանուր ընկերութեանց թիւը։ Նոյն իսկ Չինաստանի մէջ ապահովագրական ընկերութիւն կայ։ Ճարտարարուեստի այս ճիւղը ատենօք խիստ շահաւոր էր, բայց անկէ ի վեր շատ փնասներ կրած է։ Բազմաթիւ ընկերութիւններ լուծուած են, պատկառելի դրամագլուխներ կորսնցնելէ ետքը։ Անշուշտ դժուար է գնահատել նաւարկութեան բաւաթիւ ու յարափոփոխ փնասները, բայց զեղծումներ ալ կան որք կը փնասեն անոր յաջող գործունէութեան։ Ծովային ապահովագրութեանց արդի վիճակն անստոյգ է։ Եղած շահը մեծ բան մը չէ, բաղդատամբ այն վտանգներուն որոց ենթակայ է։

2. — Ծովային ապահովագրութիւնն օրէնքի տակ առնուած է ամէն երկիրներու մէջ։ Բացառութիւն է Անգլիա, ուր երեքդարեան կանոններ օրէնքի տեղ կը բռնեն։ Ուրեմն օրէնքն է որ նոյն իսկ շատ անգամ ամենափոքր մանրամասնութիւններու մէջ, կը կանոնաւորէ եւ կը ճշտէ ապահովագրողներուն եւ ապահովագրեալներուն իրաւունքներն ու պարտականութիւնները։ Պայմանադրութեան ընդհանուր պայմանները, ձեւն եւայլն մանրազնին խնամքով ճշտուած են Օրինագրքերու մեծ մասին մէջ։ Օգտակար է գիտնալ թէ իւրաքանչիւր երկիր ինչպէս կը սահմանէ ծովային ապահովագրութեան դերը, քանի որ այս վաճառականութիւնը միջազգային է։ Վերջին քսան տարիներուն մէջ, մեծ փոփոխութիւն եղած է այս կէտին վրայ։ Նոր տեսութիւն մը յաջորդաբար մտած է օրէնսդրութեանց մեծագոյն մասին մէջ։ 1880էն առաջ ընդհանրապէս ընդունուած էր որ ծովային ապահովագրութիւնը պայմանադրութիւն մ'է որ սահմանուած է ապահովագրեալին հատուցանել այն փնասները զոր կրնան պատճառել ծովի արկածները։ Հետեւապէս, իրաւունք ունէին ապահովագրել գոյութիւն ունեցող բաներն եւ ո՛չ թէ ապագայ պատահականութիւնները. — գոյութիւն ունեցող այս բաներուն արդի արժէքն եւ ո՛չ թէ այն

շահն որ կրնայ առնուիլ անկէ։ Ասիկա Քօլպէրի հրամանագրին հիմնած սկզբունքն էր, զոր յարգած էր 1807ի Օրինագիրքը։ Ապահովագրութեան պայմանագիրը չեղեալ կը համարուէր եթէ ապահովագրութեան առարկաներն եղած ըլլային ապրանքներուն նաւողչէքը, անոնցմէ յուսացուած շահը, փոխ տրուած գումարները եւայլն։ Կարգ մը օրէնսդրութիւնք աւելի սահմանափակ էին։ Սպանիոյ մէջ նաեւ մը արժէքին երեք քառորդը միայն կարելի էր ապահովագրել։ Այս բացառութիւնք անհետացան քսան տարիէ ի վեր։ Ի Ֆրանսա, 1885 Օգոստ. 14ի օրէնքն է որ այս բարեփոխումը կատարեց, Առետրական Օրինագրքին քանի մը յօդուածները փոխելով։ Սկզբունքի խնդիրն որոշուելէ ետքը, պայմանագրին պարունակութիւններն ալ սահմանուեցան։ Ֆրանսայի մէջ ծովային ապահովագրութեանց դրութիւնն այս է։ Կը մնայ ըսել թէ ապահովագրութեան այս սկզբունքն ի՛նչպէս սահմանուած է ուրիշ երկիրներու մէջ։ Մեծամեծ շահեր կրնան վրտանգուիլ այս կէտին վրայ անգիտութեան հետեւանքով։ Բաղձալի է որ միջազգային համաձայնութիւն մը ըլլայ ծովային օրէնքներու մասին, բայց մինչեւ որ ատիկա ըլլայ, պէտք է գիտնալ զանազան երկիրներու օրէնսդրութեանց տարբերութիւնները։ Անգլիոյ մէջ, ինչպէս ըսինք, օրէնք չկայ ապահովագրութեան վրայ։ Այս ընդարձակ գործառնութիւնք սովորութեանց և աւանդութեանց համեմատ միայն կը կատարուին։ Ընդհակառակն Գերմանիա ծովային ապահովագրութեան կատարեալ օրինագիրք մը ունի։ Աւստրիկ ի՛նչպէս սահմանուած են հոն ապահովելի բաները։

Յօդ. — 782. — Դրամով գնահատելի ամէն շահ կրնայ ապահովագրուիլ։

Յօդ. — 783. — Մասնաւորապէս կրնան ապահովագրուիլ նաւը, նաւողչէքը, ապրանքները, անոնցմէ յուսացուած շահը, յանձնարարութեան իրաւունքը եւայլն։ Միայն չի կրնար ապահովագրուիլ նաւապետին եւ նաւաստիներուն թոշակէ պահանջը։

Իտալիոյ մէջ առետրական նոր Օրինագիրք մը գործադրութեան դրուեցաւ 1883 Յունվար 1ին։ Անոր 606րդ յօդուածին մէջ այսպէս ըսուած է. « Կրնան ապահովագրուիլ նաւը, շոգիով կամ առաքաստանաւով, լեցուն կամ պարապ, մեքենաները, գործիքները, նաւողչէքը, և ընդհանրապէս բոլոր այն առարկաներն որք արժէք մը ունին և ենթակայ են նաւարկութեան վրտանգներուն »։ Նաւապետին և նաւաստիներուն վարձքին ապահովագրութիւնը չեղեալ կը նկատուի։ Սպանիոյ մէջ 1885 Օգոստ.

ԱՊՕՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 120

տոսին հրատարակուած օրէնքն ալ ընդունած է այս սկզբունքը : Պելժիոյ մէջ, այս այնքան ճարտարագործ ու վաճառական երկրին մէջ, Առևտրական Օրինագիրքը տակաւին վերաքննուած չէ : Բայց մասնաւոր օրէնք մը, որ 1874 Յունիս 11ին հրատարակուած է, կարգադրեց ապահովագրութեան խնդիրը : Աւասիկ անոր առաջին յօդուածը. — « Ապահովագրութիւնը պայմանագրութիւն մ'է որով ապահովագրողը, վճարումի մը փոխարէն, կը հատուցանէ ապահովագրեալին կրած վնասը : Ապրանքէ մը յուսացուած շահն ալ կրնայ ապահովագրուիլ օրէնքին նախատեսած պարագաներուն մէջ : Հոլանտայի եւ Շուէտի օրէնքներն ալ գերմանականին պէս են : Ռուսական օրէնքով, կրնան ապահովագրուիլ լեցուն կամ պարապ նաւերը, անոնց գործիները, պաշարը, ածուխը եւ անոնց մէջ գտնուած ապրանքները : Ռուսական Օրինագրքին 895 եւ 896 յօդուածներով արգիլուած են նաւողչէքի եւ ապրանքէ մը յուսացուած շահուն ապահովագրութիւնները : Շատ երկար ըլլալով զանազան երկիրներու օրէնագրութեանց սարբերութիւնները թուել մանրամասնօրէն, վաճառականներուն կամ շահակիցներուն կը մնայ որոշել զանոնք եւ օգտուիլ :

Ծովային ապահովագրութիւններու յանձնաժողով. — Բարիպի եւ գլխաւոր նաւահանգիստներու, ինչպէս Հաւրի, Պօրտոյի եւ Մարսիլիոյ մէջ ապահովագրողները յանձնախումբեր կազմած են : Այս յանձնախումբերուն կազմակերպութիւնն եւ պաշտօնավարութիւնը մի եւ նոյնն ըլլալով ամէն տեղ, պիտի խօսինք մի միայն Բարիպի յանձնախումբին վրայ որ ամէնէն կարեւորն է : Հիմնուած է 1860ին եւ ընդհանուր քարտուղար մ'ունի որ մի եւ նոյն ատեն տնօրէն է : Այս կազմակերպութեան պէտքն զգացուած է երբ շինուեցան մեծ շոգենաւներ որք յաճախ քանի մը միլիոն ֆր. արժող ապրանքներ կը փոխադրեն եւ բնականաբար շատ ընկերութիւններու կողմէ կ'ապահովագրուին : Երբ հանդիպի արկած մը որ ապահովագրողները պատասխանատուութեան տակ դնէ, ահագին խնդիր մը պիտի ծագի, հրահանգներ ու որոշումներ պիտի տրուին, ինչ որ արագ գործողութեան մը արգելք պիտի ըլլայ : Յանձնաժողովին պաշտօնն է այս պարագային մէջ ձեռք առնել գործը : Ան է որ կը բանակցի նաւապետին հետ, եւ եթէ հարկ ըլլայ, ազէտին վայրը կը զրկէ պատուիրակ մը, որպէս զի ապահովագրողներուն շահը պաշտպանէ : Եւ յետոյ, Յանձնախումբը ներկայացուցիչներ ունի գրէթէ բոլոր առևտրական նաւահանգիստներուն մէջ, թէ՛ Ֆրանսայի թէ՛ արտասահմանի մէջ : Յանձ-

նախուժքն է որ կը ճշտէ կորուստին կամ վնասին քանակութիւնը : Ասոր համար ընդարձակ ծանօթութիւններ հարկ են , որովհետեւ ծովային ապահովագրութեանց մէջ ապահովագրին պայմանները տարբեր են ամէն երկիրներու համար : Յանձնախմբի անդամներն ամէն ամիս կը գումարուին գործերու ընթացքին վրայ հսկելու և զանազան որոշումներ տալու համար :

Հրդեհի դէմ ապահովագրութիւնք. — Յամախային ապահովագրութիւններէն (ծովային ապահովագրութեանց հակառակը) ամէնէն աւելի ծանօթն ու տարածուածն է հրդեհի դէմ ապահովագրութիւնը , վասն զի ամէնէն առաջ շահագործուած ձեւն է : Նախ երեւցած է փոխադարձ ընկերութեան ձեւին տակ , 1816 Սեպտ. 4ին , Ապահովագրական փոխադարձ ընկերութիւնն հիմնուեցաւ ի Բարիզ : Քանի մը տարի վերջ , 1819 Փետր. 14ին , անոր յաջորդեց Հրդեհի դէմ ընդհանուր ապահովագրութեան ընկերութիւնը : Անկէ ի վեր ոսն առ ոսն իրարու հետ կը պայքարին երկու մրցակից ընկերութիւնները : Բայց հակառակ առաջինին քանի մը փայլուն յաջողութիւններուն , հաստատուն բրիւ ունեցողն է որ կ'իշխէ եւ ահա թէ ինչո՞ւ . — փոխադարձութիւնը այն ատեն միայն կրնար հակադէմ երաշխաւորութեան դրամագլխի մը առաջ բերած ազդեցութիւնն երբ ինք ալ յաջողէր պահեստի հաւասար գումար մը հաւաքել : Նախ այս արդիւնքը ձեռք ձգելու և յետոյ զայն պահպանելու համար , պարտաւորեցաւ իր գործունէութիւնը սահմանափակել նուազ վտանգաւոր գործերու մէջ , կամ ուրիշ իօսքով՝ հասարակութեան մատուցած ծառայութիւնները նուազեցնել : Կ'ընդունի որ արհեստաւոր մը իր բնակարանին ապահովագրութիւնն յանձնէ իրեն . բայց գործանոցին ապահովագրութիւնը չընդունի : Երկու թուանշաններ կը բաւեն զաղափարները ճշտելու այս կէտին վրայ : Բանանք վերջին համարատուութիւնը փոխադարձ ապահովագրական ընկերութեանց ամէնէն հարուստին , եւ պիտի տեսնենք որ իր միջինն եղած է 143 Փր . , առ մէկ միլիոն , մինչ միւս ձեւ ընկերութեան մը միջինն է 429 Փր . : Վերջին տարիներս մասնաւոր պարագայ մ'ալ ներկայացած է : Հիմնուած են քանի մը փոխադարձ ընկերութիւններ ապահովագրելու համար միայն արհեստական կարգ մը վտանգներ , անոնք որ ամէնէն բարձր տուրքը կը վճարեն բրիւ առնող ընկերութեանց : Շաքարի գործարաններն ու զտարանները , մանարտները , ջաղացքներն եւայլն , յաջորդաբար առարկայ եղան այս փորձերուն որք

դատապարտուեցան և միշտ պիտի դատապարտուին անյաջողութեան :

Կեանքի ապահովագրութիւնք. — Ամենավերջին հետազոտութիւններէն կը տեսնուի թէ Իտալիա է որ ժողովային ապահովագրութեան ծնունդ տալէ ետքը ծնունդ տուանաւ կեանքի ապահովագրութեան : Իտալիա քաղաքակիրթ երկիրներու ամէնէն հարուստն և ամէնէն ծաղկեալն էր այն ատեն : ԺԸ . դարուն մէջ, ապահովագրութիւնը խոր արմատներ ձգեց Անգլիոյ մէջ : Առաջին անգլիական ընկերութիւնը, Էմիլիայի Էնուրբընս Սոսայդի : 1805ին հիմնուած է : Եւ յետոյ, այս կազմակերպութիւնը չէր կրնար իր վերջնական ու որոշ նկարագիրն առնել, ցորչափ գիտական արդի մէթոտները չտեքապետէին : 1850ին է որ Ֆրանսական օրէնսդրութիւնը բացարձակապէս կը ճանչնայ կեանքի ապահովագրութեան պայմանագրութիւնը : « Այս թուականէն առաջ եւ նոյն իսկ անկէ ի վեր, կ'ըսէ Մ. Քուրթօ կեանքի ապահովագրութեանց վրայ գրած իր շահեկան մէկ գրքին մէջ, կեանքի ապահովագրութեան օրինաւորութիւնը տակաւին վէճի առարկայ էր : Ի մէջ կը բերէին 1681ի հրամանագիրը, որուն գրէթէ բոլոր տրամադրութիւնք Առեւտրական Օրինագրքին մէջ անցած են և որք կ'արգիլեն խաղն ու գրաւը : Այս կարգի ապահովագրութիւնը, կ'ըսէին, ապօրէն է և բարոյականութեան հակառակ : Չէին խորհէր թէ մարդկային կեանքի տեւողութեան վրայ հիմնուած պայմանագրութիւններու պէս բան մ'էր, ինչպէս ցկեանս թռչակ եւրն. : Եթէ յայտնուած գաղափարը ճիշտ ըլլար, ժառանգականութիւնը ջնջելու էր » : Այս ընդդիմախօսութիւնք բարեբախտաբար դադրած են հիմա : Այսօր կատարելապէս ըմբռնուած է կարեւորութիւնը կեանքի ապահովագրութեան որուն սահմանն սքանչելի կերպով գծած է Մ. տը Քուրթի. « Կազմակերպութիւն մ'է որուն հիմերը գծած է գրահաշիւը եւ որուն պսակումը կը կազմէ բարոյականը » : Ըսինք թէ կեանքի ապահովագրական ընկերութիւնք մասնաւոր կանոններու ենթարկուած են : Մինչ միւս անանուն ընկերութիւնք արտօնութենէ եւ հսկողութենէ ազատ են, կեանքի ապահովագրական ընկերութիւնք այսպէս չեն : Յանձնառութեանց բազմապիսութիւնն եւ երկարատեւութիւնը, կ'ըսուի, մասնաւոր երաշխաւորութիւններ կը պահանջեն : Ֆրանսայի մէջ, կեանքի ապահովագրական ընկերութեան արտօնութիւնը կուտայ առեւտրական նա-

խարարը, կարծիքն առնելէ ետք Պետական Խորհրդոյ որուն կանխաւ պէտք է մատուցուի կանոնադրութեան և սակագինին պատճէնները պարունակող թղթածրար մը: Ընկերութեան բարոյական և նիւթական երաշխաւորութիւնները խիստ քննութեան մը կ'ենթարկուին: Գալով հսկողութեան, այս յոյժ փափուկ խնդիրը իբր 20 տարիէ ի վեր վէճի առարկայ եղած է: 1875ին խորհուրդաւ այս հսկողութիւնն յանձնել Յանձնաժողովի մը, բայց ապա մէկդի թողուցաւ այս գաղափարը: Հարկ չկայ պատմել բոլոր այն երեւոյթները որոց մէջէն անցաւ սա խնդիրը թէ ինչ կերպով կատարելու է հսկողութիւնը ազդու ըլլալու համար, առանց նեղելու ընկերութեան վարչութիւնը: Վերջապէս յանգեցան լուծումի մը որ լաւագոյնը կը նկատուի, այն է պարտաւորիչ հրատարակութիւն՝ կատարեալ լոյս տրուելու համար ընկերութեանց գործառնութիւններուն և կացութեան վրայ: Այս գրութիւնը գրէթէ կը նմանի անոր գոր ընդունած է Անգլիա, այսինքն այն ազգը, որ փորձառութիւն ունի այս գործին մէջ: Այս նպատակաւ, առետրական նախարարը 1893ին պատրաստել տուաւ հաշիւներու հրատարակութեան ծառայող ցուցակները, որք պատրաստուեցան և ընդունուած նմոյշներն յանձնուեցան ընկերութեանց, ըստ այնմ գործելու համար: Այս ցուցակներուն մէջ կան շահ ու փոստ, հաշուեկշիւին գոյքը կազմող շարժուն և անշարժ ստացուածոց վիճակը, պահեստի գումարներուն քանակութիւնը, զանազան ընկերութեանց ձեռքով վերապահովագրութեան համապատասխան պահեստի գումարին քանակութիւնը, ապահովագրերուն թիւը, տարւոյն մէջ ապահովագրուած գրաւագուլինները, եւլն: Ասկէ կը հետեւի որ 1895էն ի վեր ընկերութեանց համարատուութիւններուն կ'ընկերանան այս ցուցակներն որոց միօրինակութիւնն աւելի կը դիւրացնէ բաղդատութիւնները թէ՛ մէկ տարիէն միւսը և թէ մէկ ընկերութենէն միւս ընկերութիւնը: Խնդիրն այսպէս համաձայնութեամբ և գոհացուցիչ կերպով կարգադրուած է Ֆրանսական ընկերութեանց համար, իսկ օտար ընկերութեանց համար՝ ոչ, և խնդրոյն այս երկրորդ մասն առաջինէն աւելի կ'նճուտ է: Յայտնի է թէ զանազան ազգութիւններու պատկանող ապահովագրական ընկերութիւններ կը գործեն ի Ֆրանսա կա՛մ միջազգային զաւնագիրներու ուժով կամ 1857 Մայիս 30ի օրէնքին եւ 1857էն մինչեւ 1882 հրատարակուած հրամանագիրներուն համաձայն, որոց համեմատ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ 124

իրենց երկրին մէջ արտօնուած, կամ եթէ արտօնութիւն չկայ, օրինապէս կազմուած առևտր. ընկերութիւնք կրնան իրենց բոլոր իրաւունքները վայելել ի Ֆրանսա: Արդ, քանի որ Ֆրանսական ընկերութիւնք արտօնութեան և հսկողութեան ենթարկուած են, այս տնօրինութիւնք գործադրելի՞ են թէ ոչ՝ օտար առևտ. ընկերութեանց համար: 1894ին երեք առաջարկութիւնք ներկայացան Ֆրանսայի Երեսփոխանական Ժողովին երեք երեսփոխաններու կողմէ, որք կը պահանջէին միեւնոյն օրէնքին ենթարկել նաեւ օտար ընկերութիւնները: Ամէն պարագայի մէջ հսկողութեան համար միայն խնդիր կրնայ ըլլալ, քանի որ 1856ի օրէնքն եւ դաշնագրերը թոյլ չեն տար արտօնութեան խնդիր յարուցանել:

Պիտի ջանանք քանի մը բառով հասկցնել թէ ի՞նչ միջոցներով կը յաջողին ճշտել կեանքի ապահովագրութեանց բրիւները, և թէ ի՞նչ բանի մէջ կը կայանան մաթեմատիկական պահեստները, որք մեծ լներ կը խաղան հոս: Բրիւները կը ճշտուին երկու տարրերու, այն է մահացուցակի սակին և պահեստի գումարներուն շահագործութենէն առաջ եկած տոկոսի սակին միջոցաւ: Մահացուցակները տարիք առ տարիք ցոյց կուտան մեռնողներու եւ ապրողներու թիւը մինչեւ մարդկային երկարակեցութեան սահմանը: Ուրեմն տարուէ տարի կարելի է ճշտել մահուան վտանգը՝ միեւնոյն տարիքն ունեցող բազմաթիւ անձերու մէջ: Որչափ կատարելագործուին այս վիճակագրութիւններ, այնքան ճիշտ եւ գիտական կ'ըլլայ մարդկային կեանքի հաւանական տեւողութեան հաշիւը: Տէբարսիէոյի (1746) և Տիւվիլլարի (1806) հին ցուցակներն այժմ մէկդի թողուած են, և կեանքի ապահովագրական ընկերութիւններուն անձնական փորձառութեամբ պատրաստուած ցուցակներն յաջորդած են անոնց: Բացայայտ է որ մահուան հաւանականութիւնները տարիքին հետ աւելնալով, բրիւն ալ տարուէ տարի պէտք էր աւելնար: Բայց եթէ այնպէս ըլլար, բրիւն բեռը պիտի աւելնար ի՞նչ համեմատութեամբ որ պիտի պակսէր ապահովագրեալին ոյժը: մանաւանդ որ եթէ ամէն տարի իր պայմանագրութիւնը նորոգէր, բժշկական նոր քննութեան մը պիտի ենթարկուէր ամէն անգամ: Նոյնքան պարզ որքան ճարտարահնար մէթոտ մը կրցաւ այս ծանր անպատեհութիւններուն առաջին առնել: Բրիւները միօրինակ ըրին պայմանագրին ամբողջ տեւողութեան միջոցին, յարաճուն բրիւներուն տեղ դնելով միջին բրիւ մը որ անոր հաւասար է: Եթէ, օրինակի համար, 30 տարեկան մարդ մը ապահովագրուիլ կ'ուզէ տարուան մը համար

ՀԱՆՐԱԳԻՏԱԿ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ

ԵՐ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԱՑ

Նոր տարիէն սկսեալ Հանրագիտակ կը հրատարակուի շաբաթական 20-24 էջէ բաղկացեալ. եւ ամէն ամսոյ մէջ մէկ թիւը պիտի յատկացուի Առաջնորդ վանառականացի, 24 էջ.

Վեցամսեայ ու եռամսեայ բաժանորդագրութիւն չընդունուիր :
Տ Ա Ր Ե Կ Ա Ն Գ Ի Ն Ն Է

Պոլսոյ համար

30 դրուշ

Գաւառաց »

35 »

Արտասահման

45 »

Հատը

30 փարայ

Առաջնորդ վանառականացի 12 տետրը զատ առնել ուզողը պէտք է վճարէ 12 դրուշ :

Բ Ի Ի Ր Ա Կ Ն

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹԸ

Տարեգլխէն սկսեալ քնդարձակուած կը հրատարակուի, ամէն անգամ, երբ ու շահեկան բովանդակութեամբ մը, պարունակելով գեղեցիկ յօդուածներ, ստորագրուած կարող գրիչներէ :

Բիւրակն իր ուղղութեամբը եւ բովանդանութեամբը կը ներկայացնէ յուրջ հրատարակութիւն մը արժանի ընթերցանութեան՝ ամէն դասակարգի անձերու համար :

ՀԱՍՑԷ

Կ. Պոլիս, Պապը Ալի ճաստէի, Բաւիս ԷՖ. խան, Թ. 38,
Բիւրակնի տնքագրութիւն :

40րդ հրատարակութիւն Դաւթեան Գործակալութեան

ՈՒՂԵՑՈՅՑ Գ. ՎԱՐԺՈՒԹԵԱՆ

ՀՐԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ԼՈՒՇՈՒՄԸ

Դասասուններու եւ ինքնագարգացման փափագողներու համար անհրաժեշտ գիրք :

Դիմել ՍՄԲԱՏ ԴԱԻԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ,

Կ. Պոլիս, Սիրքէճի, Խորասանճեան խան